

ספרי' — אוצר החסידים — לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
עשרים וחמשה

היכל
שלישי

מאמר

**כתיב והי' בהניח גוי'
תמחה את זכר עמלק
תקע"ב**

•

מכ"ק אדמו"ר הזקן
הרב רבי שניאור זלמן מליאדי
(בעל התניא והשו"ע)
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

יוצא לאור בפעם הראשונה מכתב יד

על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

לעילוי נשמת

הרבנית הצדקנית

מרת חוה ע"ה

גורארי'

בת אדמו"ר הרב **אברהם יהושע העשיל** מקאפישיניץ

אשת חבר שעמדה במסירות נאמנה על יד בעלה

הרה"ח הרה"ת ר' **שניאור זלמן** ע"ה

שפעל כל ימיו למלאות רצונותיהם הקי

ונאמן ביתם של רבותינו הקדושים

כ"ק אדמו"ר אדמו"ר מהוריי"צ

וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

מגוע תרשישים הצדיקים הרבנים הקדושים

האוהב ישראל מאפטא ור' לוי יצחק מבארדיטשוב

דער הייליגער רוזינער

ולמעלה בקודש המגיד הגדול ממעזריטש

ומעוד גדולי תלמידי הבעש"ט

זצוקלה"ה

נפטרה בשם טוב עש"ק אחר חצות

כ"ד אדר, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתה שליט"א

MAAMAR

KSIV VEHOVO BEHONIACH 5572

Copyright © 2020

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

Printed in the United States of America

פתח דבר

לקראת ימי הפורים, הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה „והי' בהניח גו' תמחה את זכר עמלק" תקע"ב, מאת כ"ק אדמו"ר הזקן.

המאמר נמצא בכתב-יד (מעתיק), צילום מספר 3003, ונדפס כאן בפעם הראשונה.

לתועלת הלומדים והמעיינים, הוספנו בשולי הגליון מראי מקומות וציונים.

*

המאמר נערך על ידי הרה"ת ר' אליהו שי' מטוסוב.

מערכת „אוצר החסידים"

ימי הפורים, ה'תש"פ
ברוקלין, נ.י.

כתיב¹ והי² בהניח ה' אלקיך, עד תמחה את זכר עמלק. וכתיב³ מחה אמחה את זכר עמלק. להבין זה, הנה בכל אחד ואחד מישראל יש ה' בחי', נפש⁴ רוח נשמה חי' יחידה, אפילו⁵ למי שיש לו רק נפש דעשי'.

נשמה, כתיב נשמת⁶ שדי תבינם, נשמה היינו בינה להתבונן באלקות, מיטעמקות, און זאל נתפס ונרגש ווערין, און זאל זיך לייגן על שכל כמו שכל גשמיו'. אך לא כמו שכל גשמי [כפשוטו], דהיינו שלא להבין זה משמים וארץ שיש אלקות, אלא להבין בעמקות התבוננות.

דכתיב ואתה⁷ מחי' את כולם, אותיות א' עד תי"ו, והיא הוא מנצפ"ך. בדברה⁸ ה' שמים נעשו, אי אפשר להיות מדיבור גשמיות מאמר יהי⁹ רקיע, האמת

(5) אפילו למי שיש לו רק נפש דעשי' ראה גם תניא פ"ב (ה, ב): כי כל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה כו' (ובמפרשי התניא שם, בענין דלא כליל חי' ויחידה). ועיין שם פ"ח.
(6) נשמת שדי תבינם: איוב לב, ח. [וראה במראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ע' תלה].

(7) ואתה מחי' את כולם, אותיות א' עד תי"ו: ראה פ"ח שער תפילות ר"ה פ"ג: וזהו אתה, אתה, כי היא סוד ה' שבשם, ואנו ממשיכין לה כ"ב אתון מן א' עד ת'. גם תכוין בה' של אתה שהם ה' אותיות כפולות מנצפ"ך. בתניא שעהיחיה"א פ"ב: צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו, והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו ועל זה נאמר ואתה מחיה את כולם אל תקרי מחיה אלא מהוה דהיינו יש מאין, ואתה הן בחי' האותיות מאל"ף ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות כו'. בתוי"א ויקהל פט, ג: והחיות המתלבש בפנימיותן שזהו בחינת ממכ"ע, היא מבחינת דבר ה', ואתה מחיה את כולם היינו האותיות מאל"ף עד תי"ו וה' מוצאות, וזהו פ"א אתה, הוא המתלבש בפנימיותם.

(8) בדבר ה' שמים נעשו: תהלים לג, ו.

(9) יהי רקיע: בראשית א, ו.

(1) כתיב והי' בהניח: נוסח ג' מהמאמר שנדפס במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' קנח וע' קס. וראה ד"ה ראשית גוים עמלק תקע"ח – מאמרי אדהאמ"צ שמות ח"ב ע' תלה ד"ה זכור תקפ"ד – שם ע' תקמג. חלק מתוכן המאמר מובא באוה"ת נ"ך (כרך א) ע' תשא (ומתחיל: ותקם את דבריך כי צדיק אתה פי' רבינו ז"ל בד"ה כי מחה אמחה כו'. ונעתק לקמן במראי מקומות). הגהות הצ"צ נדפסו בהוספות לסה"מ תקע"ב ע' רפה. עניני המאמר נתבארו גם בד"ה זכור בסה"מ תרס"ח ע' קמב. פ"ר"ע ע' רעח (והמשכו ע' רפז ואילך. וד"ה והי' כאשר ירים משה ידו תרצ"ד – סה"מ קונטרסים ח"א רפח, א ואילך). ד"ה ראשית גוים עמלק – סה"מ תשט"ו ע' צב.

נדפס כאן מצילום כתי" מספר 3003 (ע' 201). סגנונו קצר ושונה מהרגיל במאמרי אדמו"ר הזקן, ולהקל על הקורא הוספנו בכמה מקומות תיבות קישור בסוגרים מרובעות.

(2) והי' בהניח ה' אלקיך: תצא כה, יט: והי' בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב, בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה, תמחה את זכר עמלק מתחת השמים.

(3) וכתוב מחה אמחה: בשלח יז, יד.

(4) נפש רוח נשמה חי' יחידה: ב"ר פ"ד, ט.

[וראה במובא במאמרי אדה"א דברים ח"ב ע' תכה].

שקיימים מאותיות רקיע, אך אי אפשר לומר אותיות גשמיות, אלא אותיות¹⁰ היינו המשכות, המשכה כזו והמשכה כזו.

ולקרב אל השכל ענין המשכה למעלה, [הנה יש] אור¹¹ כח וחיות. אור כמשל זיו השמש שמאיר, וההתפשטות אינו אלא רק זיו בעלמא. כח היינו כח הפועל בנפעל, ווערט נמשך מכוחו אל המלאכה שעושה. וחיות, היינו חיות ונפש, אי אפשר לומר שהם עצם אחד, רק שנפש מתפשט הארתו לגוף, כך ברוחניות, וחיות העולמות הוא רק הארה בעלמא.

ויש בכח בכל אחד מישראל להתבונן ולהבין אלקות (כי אימא¹² מקננא בכורסיא), אנת¹³ הוא מבין ולא בבינה ידיעא, ומתפשט הארה לבריאה ע"י פרסה מפסיק.

וזהו בחי' נשמה, כי יש בכח בכל אחד מישראל להתבונן באלקות כנ"ל, אף שיש בזה חילוקי מדריגות, ס'¹⁴ רבוא נשמות ישראל כל¹⁵ חד וחד לפום שיעורי'

ע' רסב. ח"ד ע' א'תצ וע' א'קסו. קונטרסים ע' תכג].

(13) אנת הוא מבין: תקוני זהר בהקדמה (זו, ב).

(14) ס' רבוא נשמות ישראל: ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ט ע' רנז: כי כללות נש"י נחלקים לס"ר ניצוצות וכמ"ש רז"ל (ברכות נח, ב) בברכת חכם הריזים ברואה אוכלסא כו' לפי שבאוכלסא של ס' ריבוא דעות, והיינו ס' רבוא מיני השגות באלקות כי יש שכל מתפעל ויש שכל מתפעל כך, כמ"ש כי תוכן לבות ה' ותוכן רוחות ה' כו'.

(15) כל חד וחד: זח"א קג, ב: נודע בשערים בעלה דא קודשא בריך הוא דאיהו אטידע ואתדבק לפום מה דמשער בלביה, כל חד כמה דיכיל לאדבקא ברוחא דחכמתא, ולפום מה דמשער בלביה הכי אטידע בלביה. וראה תו"א וארא נו, ב: כמארז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש כו', ולכאורה אינו מובן למה צריך כל צדיק כ"כ עולמות וכי לנכסים הוא צריך. אך הענין כי שער מצוה מצוה, היא המשכת ענג העליון להיות נהנים מזיו השכינה, וכל מצוה ומצוה יש לה ענג בפ"ע. גם אין מהות

(10) אותיות היינו המשכות: ראה לקו"ת שה"ש מו, ג: כי ענין האותיות הוא לשון אתא, שבא דבר חדש והתהוות חדשה, דהיינו שיתווה מבחי' חסד דאצילות יהי רקיע, או שיתווה מחכמה מדות, נק' אותיות, כמו כן שיתווה מלמעלה מן הדעת בחי' חכמה נק' ג"כ אותיות כו'.

(11) אור כח וחיות: ראה הלשון בתניא שעהיחיה"א פ"ב: כללות המשכת החיות והאור והכח ממדותיו של הקב"ה לברוא העולמות מאין ליש ולהחיותן ולקיימן. ובאוה"ת לאדמו"ר הצ"צ על מארז"ל וענינים ע' קלה: ובזה יש לפרש מ"ש בתניא לשון אור וכח וחיות, דשמעתי [מכ"ק רבינו הזקן עצמו] שבכוונה כפל הלשונות ובדקדוק גדול כתב כן. והיינו כי גם בהחיות המלוּבש בכל נברא בתוכיות מבחי' ממכ"ע יש בחי' אור וכח כו'. וראה פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי צא, ג: וזהו ג' מיני שפע הנז' בלק"א, אור וכח וחיות כו'. וראה המשך תער"ב ח"א ע' תפט. תרלג. ח"ג ע' א'שט. ועוד.

(12) אימא מקננא בכורסיא: תקוני זהר תי' ו (כג, א). [וראה עוד במראי מקומות בס' מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' ריז. דברים ח"א

כתיב והי' בהניח

ז

דילי. ובגן עדן [נשמות] נהנין¹⁶ מזיו השכינה כל חד כו'. ויש [בוה בחי'] פנימיות וחיצוניות.

בחי' רוח היינו התפעלות כו', צורירטקייט, דחילו¹⁷ ורחימו טבעיים, ויש¹⁸ מתפעל כך כו', וניש בוה] חיצוניות ופנימיות. וכתיב תוכן¹⁹ לבות הוי' תוכן רוחות הוי', בחי' רוחות [הוא] תחילת קבלה ממות, בחי' לבות כשהתפעלות נקבע בתוך הלב.

ויש בכח כל אחד מישראל להתפעל באלקות, כי ז"א²⁰ מקנן ביצירה, ויש שמתפעל על כך ויש כו', כל חד וחד לפום מה דמשער בליבי'. ומלאכים אומרי' שירה מצד התפעלות ולוים היו אומרים שירה.

בחי' נפש, היינו הסכם להיות סור מרע ועשה טוב, ולהיות באמונה שיש אלקי' וצריכים לשמוע למצותיו. ו[זה] יש בכל אחד מישראל, כי מלכות²¹ מקננא בעשי', וצבא²² השמי' לך [משתחויים], ט' גלגלים שמסבבים העולם ועושי' מלאכתם ונותני' הודאה.

בנפשו המשכלת כל חד לפום שיעורא דיליה יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'. ובתו"א יחי מו, ב: יש מתפעל להיות שמחת ה' בלבו כו', ויש מתפעל להיות לו מרירות הלב מפני היותו ממארי דחושבנא מכל מחשבותיו ודבוריו ומעשיו אשר לא לה' המה ולצעוק אל ה' ולדבקה בו כו'. וראה גם במ"מ לעיל בסמוך הלשון מתו"א וארא, וסה"מ תקס"ט.

19) תוכן לבות הוי' תוכן רוחות הוי': ע"פ משלי כא, ב: כל דרך איש ישר בעיניו ותוכן לבות ה'. ושם טז, ב: כל דרכי איש זך בעיניו ותוכן רוחות ה'.

20) ז"א מקנן ביצירה: ראה תקו"ז ת"ו שם (נסמן לעיל במ"מ פסקא: אימא מקננא בכורסיא). וראה במ"מ במאמרי אדמור"ר האמצעי נ"ך ע' יד.

21) מלכות מקננא בעשי': תקו"ז שם.

22) וצבא השמים לך משתחויים, ט' גלגלים שמסבבים: נחמי' ט, ו. וראה ב"ב כה, א. סנהדרין צא, ב. [נתבאר בדא"ח בכמה מקומות – ראה הנסמן במאמרי אדמור"ר האמצעי בראשית ע' נו].

צדיק אחד דומה לחבירו בעבודתו בהתפעלות אהורי', כי יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו', ולכן עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק כו'. כי כל אחד הוא מדור בפ"ע בבחינת זיו והשגה פרטית מיוחדת אשר משיג ונהנה ומתענג על ה' תענוג פרטי מיוחד ונבדל מתענוג והשגת צדיק חבירו, כי כל חד לפום שיעורא דיליה, וזיו השכינה כולל רבי רבנות מדרגות ומיני תענוג לנשמות עד אין קץ ותכלית ממש שהרי נמשך מאור א"ס ב"ה.

16) נהנין מזיו השכינה כל חד: ברכות יז, א: צדיקים יושבין ונהנין מזיו השכינה. בב"ב עה, א (על פסוק) „ענו יומם ועשו גו' כי על כל כבוד חופה“: שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו, עשו בחופה למה כו' שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו כו'. וראה הערה הקודמת.

17) דחילו ורחימו טבעיים: ראה תניא פל"ט, פמ"ד. ועוד.

18) היש מתפעל כך כו': ראה תניא פ"ג: כל איש נלבב ונבון המשכיל על דבר ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז

וַג' בחי' אלו, נפש²³ רוח נשמה הם בכלים, בינה במוח, והתפעלות בלב, עשי' בכבד.

ויש עוד ב' בחי' שאין להם כלי, חי²⁴, חכמה²⁵ כ"ח מ"ה, בחי²⁶ משה שאמר ונחנו מה, בחי' ביטול. והחילוק מחכמה לבינה, כי אינו²⁷ דומה שמיעה לראי'. [משל] לאדם²⁸ אחד ששומע גדלות המלך ומתבונן, הגם שהוא מבין, אעפ"כ הביטול שלו אינו אלא רק מפני ההתבוננות, כמו שיש לאדם ביטול בעת הליכתו למלך גדול, הוא רק מפני ההתבוננות שמתבונן בגדלות המלך ומהותו יודע ומבין הביטול שלו. אבל איזה²⁹ חכם הרואה את המלך, למשל כמו שאדם

אדמו"ר האמצעי בראשית ע' כח. ויקרא ח"ב ע' תע"א.

28) משל לאדם אחד ששומע גדלות המלך . . . חכם הרואה את המלך: ראה בארוכה בסה"מ תקס"ג ח"ב ע' תשטו (ד"ה להבין מאמר רבן גמליאל כו' שאני כשר לפני המלך והוא כעבד לפני המלך). ועד"ז בסה"מ תקס"ה ח"א ע' קלא. וראה לקו"ת עקב יז, א. ועוד. ועיין מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' קסב: עד"מ מי שראה את המלך, אין צריך לשמוע הסבר הדברים שמספרים בשבחו, כי אין דומה שמיעה לראי', שהרואה רואה עצם הדבר כמו שהוא ממש, והשומע שומע ענינו, שאינו רק שומע ומבין ענינו ומדותיו ולא מהותו, שהרי אין לו רק כפי הדמיון שנדמה לו מהותו ע"פ ההשגה בלבד, וכה"ג ממש הוא ההפרש בין חכמה ובינה כו'. ובתו"ח שמות קיא, א: שזהו בחי' הביטול בעצם דבחי' מ"ה בעצם, כמשה שהי' בביטול עצמי ותמידי אלקות להיותו מבחי' מ"ה דחכ' כמ"ש ונחנו מ"ה, והיינו בבחי' ראי' מקרוב דוקא, כעומד לפני המלך בתמידות שיש בו ביטול פנימי מכל וכל לגמרי בלתי מרגיש עצמו כלל, שזהו למעלה הרבה מן הביטול שבא מצד הטעם והשכל המורגש בבינה ודעת כידוע. ועד"ז בכ"מ.

29) איזה חכם הרואה את המלך: אולי יש כאן קיצור, וכוונתו גם על מארז"ל (תמיד לב, א): איזהו חכם הרואה את הנולד, שמקשר בחי' חכמה לראי'.

23) נפש רוח נשמה הם בכלים, בינה במוח. והתפעלות בלב, עשי' בכבד: ראה זחי"ג קנג, א. זהו חדש רות פ, א. עץ חיים שער המוחין (ש"כ) פ"ה. [וראה הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' קסב, ושם גם לאבן עזרא משפטים כג, כה]. ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן על כתובים ח"א ע' קיד: תלת שליטין אינון מוחא לבא וכבדא כו', כי בכל דבר יש אור וכלי כו', כי כבד בטל ומרכבה לגבי לב כו', כי הדם הוא הנפש, והוא בחי' מעשה ובטל לגבי לב, דהיינו הלב נוטל התמצית מהדם שבכבד, והפסולת נשאר בכבד בבחי' בירור שנברר אוכל מן הפסולת, והיא בבחי' מעשה כו'. וראה שם ע' קטו.

24) חי', חכמה: ראה עץ חיים שער דרושי אבי"ע (שמ"ב) פ"ב. [בכ"מ מובא בשם הזוהר – ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ע' תקמח. דברים ח"ב ע' תכת]. וראה ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' כו. הנסמן לקמן פיסקא: ובחי' יחידה בחי' כתר.

25) חכמה כ"ח מ"ה: זחי"ג כח, א. לד, א. 26) בחי' משה שאמר ונחנו מה: בשלח טז, ז-ח. ראה גם תו"א בשלח טו, א. משפטים עו, ג. לקוטי שיחות ח"ו ע' 244 ואילך. [ועיין במ"מ במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' כב].

27) אינו דומה שמיעה לראי': ע"פ מכילתא יתרו יט, ט. וראה במ"מ במאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' כ. ח"ב ע' תלו. [בענין חכמה בחי' ראי' ושמיעה בחי' בינה, שבמאמר כאן, ראה זחי"ג קלח, ב. בהנסמן על זה במאמרי

כתיב והי' בהניח

ט

עומד בפני מלך גדול, והביטול כזאת רק ביטול בעצם, ואינו יודע מהביטול רק שיש לו ביטול בעצם כי הוא רואה עצם המלך.

ובחי³⁰ יחידה, בחי' כתר, וזאת³¹ היא בחי' משה ורשב"י, בחי' בחד³² קטירא ואתקטרנא (אן גיבונדען און וייש קיין אַנדער זאך ניט) (כמו דגים³³ קענין ניט זיין בלי מים).

ולהבין החילוק מבחי' ביטול בעצם [בחי' חי'] לבחי' יחידה, הגם שחכמה הוא בחי' ראי' וביטול בעצם, אעפ"כ נק' בחי' ביטול, אבל בחי' יחידה אין שייך לומר לשון ביטול (רק אן גיבונדען כנ"ל).

וזה³⁴ לעומת זה עשה כו', ויש ה' בחי' דקליפה. [נשמה] בינה שמהרהר ומתבונן, ויש לו עמקות מזה ופנימיו' וחיצוני'. רוח דקליפה, התפעלות לאהוב כו'. בחי' נפש, הסכם לעשות כו'. בחי' חי' דקליפה היינו שארז"ל תלמידיו³⁵ של בלעם הרשע גסות הרוח, ואיך³⁶ שייך לומר גסות על רוח, אלא גסות היינו רחבות להעזי את שגדול ממנו, ובחי' יש, היפוך בחי' חכמה.

הנה לג' בחי' נר"נ דקליפה, ז' אומות, צ"ל אתכפי' ואתהפכא, דהיינו כשמתבונן בגדלות אלקות בעמקות, שהנהגת העולמות הוא רק הארה בעלמא. וזהו שאומרים בכל יום בפסוד"ז ואתה³⁷ מחי' כו' אשר בחרת באברהם ומצאת כו' וכרות כו' ותקם את דבריך כי צדיק אתה, וזהו ההמשך, כשמתבונן ואתה מחי' אותיו' מא' ועד ת', היינו המשכות, מחי' כו', ואח"כ אשר בחרת באברהם, כי אברהם מקור המדות, וירושה הוא לנו עד ביאת המשיח. וע"י התבוננות,

חסידות].

33 דגים . . בלי מים: ע"ד הלשון בגמ'

ברכות סא, ב. ע"ז ג, ב.

34 וזה לעומת זה עשה: ע"פ קהלת ז, יד.

35 תלמידיו של בלעם הרשע: אבות פ"ה מ"ט [עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה].

וראה במראי מקומות לקמן, בענין עמלק.

36 ואיך שייך לומר גסות על רוח: בלשון „גס הרוח" ראה גם תו"א מגילת אסתר צט, ד (לגבי עמלק, מדובר להלן במאמר כאן). לקו"ת דרושים לר"ה סב, א. מאמרי אדמו"ר הזקן על נביאים ע' לא. על ענינים ח"א ע' כד. ח"ב ע' שעד.

37 ואתה מחי' כו' אשר בחרת . . ותקם את דבריך: נחמי' ט, ו-ח.

30 ובחי' יחידה, בחי' כתר: ראה תקוני זהר סוף תיקון כ"ב, ובכסא מלך שם. ספר הגלגולים פ"א. שער הגלגולים הקדמה א. עץ חיים שער העקודים פ"ה.

31 וזאת היא בחי' משה ורשב"י: ראה הנסמן לעיל פסקא: ובחי' משה. [שייכות בחי' משרע"ה לב' המקיפים דחי' ויחידה – ראה לקו"ת במדבר ב, א. שה"ש מט, ג. ובכ"מ. ובפרטיות יותר, מבואר בכ"מ: גואל ראשון הוא בחי' נשמה וחי' – גואל אחרון בחי' יחידה].

32 בחד קטירא אתקטרנא: ראה זח"ג רפח, א, רצב, א. [נסמן באורך במאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' סג. ועיין במ"מ במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שפה על התאמת המשך לשון הזוהר כאן עם הלשון המובא בספרי

כי הוא לא רואה רק השמים והארץ, רק³⁸ ע"י התבוננות הכיר את בוראו עד שהי' מתפעל כ"כ, ומצאת את לבבו נאמן לפניך בהתפעלות, ואח"כ וכרות עמו הברית לתת כו', ז' אומות דקליפה, בחי' נר"ן שנפלו בשבה"כ רפ"ח ניצוצין, אנא³⁹ אמלוך, בחי' יש, לתת בידו, לאתכפי' ולהאתהפכא ע"י התבוננות להיות ותקם⁴⁰ את דבריך, רפ"ח ניצוצין, כי צדיק אתה, צדיק עליון, טבע הטוב להטיב⁴¹ ולהחיות⁴² רוח שפלים (כי אימא מקנא ביצירה להתבונן).

אבל בחי' ח' דקליפה, בחי' יש גמור בלתי כלים, כ⁴³ יודע שהוא שפל ומושלל גם יודע שהכל יודעים זאת, ואעפ"כ⁴⁴ הוא מעיז. ולזה אינו יכול להיות

אמר ותקם את דברך, שהקמת והעלית אותם למקורם ושרשם דקדושה להיות עולים ונכללים באור ה' וקדושתו מפני כי צדיק אתה, צדיק בחי' אות ברית שהוא בחי' התקשרות שנמשך מלמעלה למטה להעלותם ולהקימם מעפרם כו'. (41) טבע הטוב להטיב: ס' עמק המלך שער א' בתחילתו. ונסמך על זה באורך בהערת רבינו בלקוטי שיחות חכ"ד ע' 334. [שם מציין שמובא בכ"מ בשם הע"ח, ועיין עוד במ"מ בתו"ח בראשית ל, ב. שמות לד, ג. ובמאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה. ובמפרשים לתניא שעהיחיה"א פ"ד].

(42) להחיות רוח שפלים: לשון הפסוק ישעי' נז, טו: כה אמר רם ונשא גו' להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

(43) כי יודע שהוא שפל ומושלל: בתו"א תצוה פג, ד מובא בענין עמלק, "יודע את רבונו ומכוון למרוד בו". ועד"ז שם פה, ד. ובכ"מ. ובלקוטי שיחות חיי"ט ע' 224 (וחכ"א ע' 193) מציין ע"ז: "לשון זה מצאתיו לע"ע בתו"כ בחוקותי כו, יד (הובא ברש"י בחוקותי שם. נח י, ט. לך יג, יג). בהנ"ל לא נאמר זה על עמלק, אבל בכ"מ בדא"ח מבואר זה על עמלק. ובדרמ"ז (יג, ב. זה, א) ארו"ל עליו יודע כו'. ועד"ז בד"ה זכור תרס"ה רפ"ג. ע"כ בלקוטי שיחות. ובד"ה זכור בסה"מ תרס"ה שם מעיר ע"ז רבינו: ראה תו"כ בחוקותי כו, יד. זח"ב סה, א. ועצ"ע.

(44) ואעפ"כ הוא מעיז: ראה בענין עמלק, חוצפה ומלכותא בלא תגא, בתו"א פג, א. זה, א. ובמקומות שבהערה הקודמת. ועוד.

(38) רק ע"י התבוננות הכיר את בוראו: הלשון הכיר את בוראו על אברהם, הוא בנדרים לב, א. ונתבאר ברמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג: כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב כו', ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת כו'. [נראה לקוטי שיחות חל"ה ע' 68, שדברי הרמב"ם הם גם לפי הדיעה שבו שלש כבר הכיר את בוראו כו', ע"ש].

(39) אנא אמלוך: לשון התרגום למלכים-א, א. ה. הענין הובא במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' ז בשם הזהר [וכמ"ש בזהר בפ"י וימלך אנא אמלוך]. ובדרך מצותיך קע, ב בשם האד"ר. וראה לקו"ת נשא כא, ד. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתצד.

(40) ותקם את דבריך רפ"ח ניצוצין: בסה"מ תקע"ב ע' קסד מבואר יותר: וזהו ותקם את דבריך כו', כי הנה גם בהכרית כל נשמה מז' אומות, מה נעשה לניצוץ האלקי וחיות הקדושה האלקי הנמשך ומתלבש בהן, לזה אמר ותקם את דבריך, פ"י, דבריך הם בחי' אותיות הקדושה שנפלו בשבירה, הקמת והעלית אותם למקורן ושרשן הראשון באור ה' וקדושתו כמו שהי' קודם השבירה כו', מפני כי צדיק אתה, כמ"ש אמרו צדיק כי טוב, שטבע הטוב להטיב לרוח שפלים שנפלו להקימן ולהעלותן מעפרן כו'. ובאוה"ת נ"ך (כרך א) ע' תשא: כי דברך היינו בחי' אותיות הקדושה המחיה את כולם ומתלבשת גם בסטרא אחרא, כי חיותם וקיומם הוא מהקדושה כנודע. . . ובהכרית את הכנעני והחתי כו', מה נעשה הקדושה הנמשך בהם, לזה

כתיב והי' בהניח

יא

התבוננות באלקות, רק כמ"ש בזוהר⁴⁵ אעא דלא סליק כו' גופא דלא סליק כו' נהורא דנשמתא מבטשין לי', גופא היינו חיות, שאין ביכולתו להתבונן באלקות רק שהוא יש גמור.

וזה הבחי' אינו נק' טמטום⁴⁶ הלב, כי ארז"ל הבא⁴⁷ לטהר מסייעין לי' ומשמע שיש לו טמטום והבא לטהר כו'. אבל כנ"ל הוא יש גמור, היפך בחי' חכמה דאלקות, ונק' בחי' עמלק. על זה כתיב משה⁴⁸ אמחה, בעצמו, מלחמה להוי' בעמלק, ומבטשין לי' מן השמי' ודכדוכי יסורים ועניות.

וְזִישׁ המגיד⁴⁹ ז"ל, יש צדיקים ונשמות גדולי' שהם בתמידות במרה שחורה.

עוד עצה לזה, כתיב והי' בהניח הוי' כו'. ויש שם ב' תנאים, א' בהניח הוי' אלקיך מז' אומות כנ"ל, והב' בארץ ישראל, אשר⁵⁰ עיני הוי' אלקיך בה,

כו', כל אינון נשמתין דנפקין, אף על גב דכלהו דכיין וכלהו קדישין, הואיל ונפלו בפגימו, בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין כלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין, ואילין אינון נשמתין דאתרעין בהו קוב"ה לבתר דאתברו ואף על גב דנשמתין בעציבו ולא בחדוון כו'. [ומבואר על זה בתורת החסידות שהוא סוד הנשמות שירודות לתחתונים להוציא יקר מזולל, ראה מאמרי אדמו"ר הזקן על מארז"ל ע' רכז. תקס"ו ע' קפב ואילך. דרך מצותיך לב, ב. ושם מבואר ג"כ בענין קליפות דלעומת זה דאצי' ובריאה יצירה עשי', כי לפעמים גם נשמות הגבוהות נתפסות בירידתן למטה כו'. וע"ד ההמשך במאמר כאן בענין קליפות דנפש רוח נשמה כו']. ועד"ז בזהר שם קפ, ב: אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא כו' אית זמנין דסיהרא איהי בפגימו ושריא בדינא כו', האי מאן דנקט לה בההוא זמנא להוי' תדיר בגריעותא, ומסכנותא אזלא לגבי', ואתבר תדיר בדינא כל יומי דבר נש, בין חייבא בין זכאה כו'. [ועיין עוד תניא ריש פל"א בענין מרירות על ירידת הנפש כו'. תו"א לא, א ואילך בענין זכאי קשוט כו' ועבודתם במרירות. ובלקוית' נשא כ, ג ואילך על עבודת בני מררין].

(50) אשר עיני הוי' אלקיך: עקב יא, יב.

(45) בזהר אעא דלא סליק: בוח"ג קסח, א (והובא בתניא פל"ה): רב מתיבתא נחית וגלי ממה דשמע לעילא מלה חדא גלי ולא יתיר, אעא דלא סליק נהוריה יבטשון ביה ואנהיר, גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ויסלק נהירו דנשמתא כו'. ובהמשך שם: בגין דאית גופא דלא יכילת נשמתא לאנהרא ביה עד דיבטשון ביה וכדין נהיר ואתאחד דא בדא, אית אעא דלא אתאחד בנהורא ולא סליק נהורא ביה עד דיבטשון ביה וכדין נהיר, סטרא אחרא בעי למעבד הכי ובטש בחייביא כו'.

(46) טמטום הלב: ראה יומא לט, א. תניא פכ"ט. מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תפכ ואילך. [וראה במראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' נד. ח"ב ע' תקס].

(47) הבא לטהר: יומא לת, ב. ועוד. [וראה במראי מקומות במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תקב].

(48) מזה אמחה . . . מלחמה להוי' בעמלק: נסמן לעיל בתחילת המאמר.

(49) המגיד ז"ל יש צדיקים ונשמות גדולים שהם בתמידות במרה שחורה: לע"ע לא מצאנו כמ"א בשם הה"מ [ובמאמרים המקבילים לכאן, נסמנו לעיל לתחילת המאמר, ליתא ענין זה]. והוא על פי זח"א קפא, ב: וכד סיהרא אתפגים

בחי' ראי', ולקיים שם יראה⁵¹ כל זכורך להשתחוות שם, וכדרך⁵² שבא לראות כך כו', מלמטה למעלה כך כו'. תמחה בעצמך את זכר עמלק.

וזקו טעות ביד שאול המלך ע"ה שאמר לשמואל הנביא הקמותי⁵³ את דבר ה', כי שאול המלך מסר את עצמו להלחם ושמא יהי' הוא [נהרג] ח"ו, ואח"כ כש[רצה]⁵⁴ להקריב כו' להעלות כו', כמו בשבעה עממין, ואמר לשמואל הקמותי גו', ואמר לו שמואל טעית, הנה⁵⁵ שמוע מזבח טוב, החרם⁵⁶ תחרים אותם וד"ל.

51 יראה כל זכורך: פ' ראה טז, טז.
52 וכדרך שבא לראות כך: חגיגה ב, א: כך בא לראות.

53 הקמותי את דבר ה': שמואל-א טו, יג. וראה עוד [בנוסף לנסמן לעיל בתחילת המאמר] בנסמן לעיל פיסקא: ותקם את דבריך. ולקמן פיסקא: הנה שמוע מזבח טוב.

54 כשרצה להקריב כו' להעלות: שם, טו-כא: ויאמר שאול גו' אשר חמל העם על מיטב הצאן למען זבוח לה' אלקיך, ויקח העם מהשלל צאן ובקר גו' לזבוח לה' אלקיך. [בענין הקרבנות שהם העלאת הניצוצין, עיין תניא פל"ד. וראה ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' שז, שע, שעג. ובכ"מ]. וראה בנדוד"ד בסוף ד"ה וידבר גו' והקריתם לכם תשיזו: דשאל ידע אשר רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס כו' – זח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב]

55 הנה שמוע מזבח טוב: שם, כב. [וראה מ"מ הקשורים לפסוק זה, במאמרי אדמו"ר המציעי שמות ח"א ע' ו]. באוה"ת נ"ך שם ע' תשא מביא מהמאמר כאן בביאור יותר

וז"ל: והנה זהו ענין הנעשה בכל הז' אומות, אבל עמלק הוא ראשית גויים כו', נאמר כי מחה אמחה את זכר עמלק, היינו לא כמו בו' אומות הנ"ל שהאותיות דקדושה עולים ונכללים במקורן ושרשן, אבל עמלק אין לו עלייה בקדושה כלל, רק מחה אמחה לגמרי (עי' בלק"ת שה"ש בד"ה שחורה אני ונאווה דרוש השני בפ"י שחורות כעורב, להרחיקו עם הניצוץ שבו כו'). וזה הי' טעות שאול שהביא ראשית החרם לזבוח לה' בגלגל, ובזה אמר הקמותי את דבר ה' דהיינו כמו ותקם את דבריך כו', כי מה שאמר לו שמואל והמתה מאיש כו' משור עד שה כו', חשב שקיים בזבחתו על גבי המזבח, אבל שמואל אמר לו כי שמוע מזבח טוב כו', שאין קליפת עמלק ראויה לעלות ע"ג המזבח לזבח.

56 החרם תחרים אותם: לשון הכתוב – ואתחנן ז, ב. שופטים כ, יז. וקאי בשבעה עממין. אולם כאן בשמואל-א טו, ג: עתה לך והכיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו גו' [הרושם כאן שינה בכמה כתובים].